

KIDEM TAZMİNATI HAKKINDA DÖNÜM NOKTALARI

Aydınlık Gazetesi, 13 Temmuz 2020

Yıldırım Koç

1950 yılından günümüze kıdem tazminatı hakkında önemli değişiklikler yaşandı. Bunların bir bölümü işçi lehineydi, bir bölümü işçi aleyhine.

KIDEM TAZMİNATINDA İYİLEŞTİRME

25 Ocak 1950 gün ve 5518 sayılı Yasa ile kıdem tazminatı hakkında önemli bir iyileştirme sağlandı. 3 yıldan fazla çalışmış olan işçilere çalıştıkları tüm yıllar için her yıl karşılığında 15 günlük ücret tutarında kıdem tazminatı ödenmesi düzenlemesi getirildi. Bu düzenleme yasalarda 1975 yılına kadar aynen kaldı.

Eskiden yaşlılık aylığına hak kazanan bir işçi emeklilik nedeniyle işten ayrılırsa, kıdem tazminatı alamazdı. Yapılan değişiklikle, yaşlılık aylığına hak kazanan işçinin emeklilik nedeniyle işten ayrılmasında kıdem tazminatı hakkı tanındı. İşçinin hastalığı veya elinde olmayan bir takım mazeretler nedeniyle bir haftadan fazla bir süre işine devam edememesi nedeniyle işverenin işçiyi işten çıkarması durumunda, işçi kıdem tazminatına hak kazanmazdı. Hastalık nedeniyle işini göremeyecek duruma düşen işçi işten ayrılırsa, kıdem tazminatı alamazdı. İlk askerliğini yapmak için işten ayrılan işçiye kıdem tazminatı ödenmezdi. 8 Şubat 1952 gün ve 5868 sayılı Yasayla, bu durumlarda kıdem tazminatı hakkı sağlandı.

KIDEM TAZMİNATINDA ÖNEMLİ GELİŞME

4.7.1975 gün ve 1927 sayılı Yasayla, birçok toplu iş sözleşmesinde elde edilmiş olan bir hak yasalaştırılarak tüm işçilere uygulandı. Kıdem tazminatına hak kazanabilmek için çalışılması gereken süre 3 yıldan 1 yıla indirildi. Her yıl için ödenecek kıdem tazminatı miktarı da 15 günlük ücretten 30 günlük ücret tutarına yükseltildi. Ancak bu değişiklik, kıdem tazminatına asgari ücretin 7,5 katı tavan getirdi ve işverenler tarafından bir kıdem tazminatı fonunun kurulmasına ilişkin bir hüküm içerdi. Bu tavan Anayasa Mahkemesi kararıyla kaldırıldı.

DARBE DÖNEMİNİN KISITLAMALARI

12 Eylül Darbesi sonrasında 17.10.1980 gün ve 2319 sayılı Yasa ile 854 sayılı Deniz İş Kanununun kıdem tazminatı ile ilgili maddesi değiştirilerek, kıdem tazminatı hakkına kısıtlamalar ve kıdem tazminatı miktarına tavan getirildi. Benzer bir düzenleme 17.10.1980 gün ve 2320 sayılı Yasa ile 1475 sayılı İş Kanunu kapsamındakiler için yapıldı. Böylece, 14.4.1980 ile 23.10.1980 tarihleri arasında kıdem tazminatı üzerinde bir tavan yokken, 23.10.1980 ile 31.12.1982 tarihleri arasında 30 günlük asgari ücretin 7,5 katı bir tavan getirildi. 10.12.1982 gün ve 2762 sayılı Yasa ile kıdem tazminatının tavanı en yüksek derecedeki devlet memurunun 1 yıllık hizmet karşılığı alacağı ikramiyeye eşitlendi. 1983 yılında İş Yasasında yapılan bir değişiklikle, kadınlara, evlendikleri tarihten sonraki bir yıllık dönem içinde kendi istekleriyle işten ayrılmalarında kıdem tazminatı alma hakkı tanındı.

12 Eylül öncesinde, bir grev sonrasında toplu iş sözleşmesi bağlanırken, toplu sözleşmeye, grevde geçen sürelerle ilişkin ücretlerin ödenmesi ve bu sürenin kıdem tazminatının hesabında dikkate alınması konusunda hükümler konabilirdi. 1983 yılında kabul edilen 2822 sayılı Yasa bu tür uygulamaları kesinlikle yasakladı: "Grev ve lokavt süresince hizmet akitleri askıda kalan işçilere bu dönem için işverence ücret ve sosyal yardımlar ödenemez, bu süre kıdem tazminatı hesabında dikkate alınmaz. Toplu iş sözleşmelerine veya hizmet akitlerine bunların aksine hüküm konulamaz." 2012 yılında kabul edilen ve halen yürürlükte bulunan 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Yasası da bu yasağı sürdürdü: "(M.67/3: Grev ve lokavt süresince iş sözleşmeleri askıda kalan işçilere

bu dönem için işverence ücret ve sosyal yardımlar ödenemez, bu süre kıdem tazminatı hesabında dikkate alınmaz. Toplu iş sözleşmelerine ve iş sözleşmelerine bunların aksine hüküm konulamaz.”

KIDEM TAZMİNATI ALMA HAKKI GENİŞLETİLDİ

25 Ağustos 1999 gün ve 4447 sayılı Yasa ile sosyal güvenlik haklarında önemli kısıtlamalara gidildi ve yaşlılık aylığına hak kazanma, konan yaş sınırı nedeniyle, zorlaştırıldı. Aynı Yasa ile, tasarrufu teşvik fonu için kesilen primler işsizlik sigortası primine dönüştürülerek ve devletin de prim katkısı sağlanarak, işsizlik sigortası uygulaması getirildi. Bu düzenlemeyle, Yasanın *Resmi Gazete*'de yayımlandığı 8 Eylül 1999 tarihinden önce sigortalılık girişi olanlara, o tarihten itibaren en az 15 yıl sigortalı olmak ve bu süre içinde en az 3600 gün prim ödemiş olmak koşuluyla, kendi isteğiyle işten ayrılmada kıdem tazminatını alma hakkı tanındı.